

۱۰ نکته دربارهٔ ۹۰ دقیقهٔ تلویزیونی با وزیر خارجهٔ دولت جدید

حاصل ۹۰ دقیقه گفت‌وگوی تلویزیونی با وزیر جدید خارجه را می‌توان در یک جمله توصیف کرد که اگر چه خود با این واژگان نگفت اما قابل برداشت بود: نه ظریف‌ام نه جلیلی! نه «دیپلماسی بماهو دیپلماسی و نگاه به دیگران به چشم رقیب نه دشمن» چنان که ظریف این گونه شناخته می‌شد و نه آرمان‌گرایی ایدئولوژیک و به تعبیر دکتر ولایتی، اشتباه گرفتن میز مذاکره با کلاس فلسفه.
#۴۷>

به گزارش سایت خبری پرسون، مهرداد خدیر، روزنامه نگار نوشت: مهم‌ترین صدایی که از نخستین گفت‌وگوی تلویزیونی حسین امیرعبداللهیان وزیر جدید امور خارجهٔ ایران و رئیس دستگاه دیپلماسی در دولت سید ابراهیم ریسی، شنیده شد این بود که «ما عمل‌گرا هستیم» و بدین ترتیب هم با دولت قبل مرزبندی می‌کرد که در عین اصرار بر عمل‌گرایی متهم به خیال‌پردازی می‌شد و هم با آرمان‌گرایی چهره‌هایی چون سعید جلیلی. حال آن که کمتر سابقه داشته نیروهای ارزشی، عمل‌گرایی را به مثابهٔ یک ارزش مطرح کنند و در مقابل آرمان‌گرایی به کار می‌رفت.

این که هر بار از صادرات برق به عراق می‌گفت بلافاصله یادآور می‌شد البته پول آن را هم می‌گیریم یا از تسریع در واردات واکسن کرونا به عنوان دستاورد دستگاه دیپلماسی یاد می‌کرد و کاری نداشت به این که وعدهٔ تولید گستردهٔ داخلی به کجا رسید یا طبیعی است که با اتمام واکسیناسیون در کشورهای تولید کننده به فکر صادرات مازاد باشند نشانه‌های دیگر بود.

عنوان «وزیر امور خارجهٔ ایران» در ۸ سال گذشته البته همواره نام محمد جواد ظریف را به ذهن متبادر می‌کرد و از این رو برای بیننده مقایسه یا خاطره اجتناب‌ناپذیر بود. امیرعبداللهیان نیز از این امر آگاه است کما این‌که خود در سه سال اول وزارت ظریف، معاون او بوده و سال‌ها در وزارت خارجه کار کرده است. بنا براین ابایی از نام بردن از جواد ظریف نداشت و گاه از او نام می‌برد تا نشان دهد سخنان او مستند است.

مهم‌ترین پیام وزیر خارجه جدید در برنامهٔ تلویزیونی «نگاه یک» در شامگاه دهم مهر ۱۴۰۰ خورشیدی را البته می‌توان آمادگی برای بازگشت به میز مذاکره در عین «شتاب نداشتن» و «گره نزدن» دانست و این که منتظر دریافت نشانه‌های عملی و در حال مطالعه‌اند و اعضای تیم جدید هنوز چیده و نهایی نشده است.

۱۰ برداشت این نویسنده به عنوان ناظر و نه الزاماً نظر وزیر خارجه یا نقل مستقیم را می‌توان چنین فهرست کرد:

۱. کلیدواژهٔ ۹۰ دقیقه گفت‌وگو قید زمانی «به زودی» بود که دربارهٔ موعد بازگشت به میز مذاکرات «برجام» به کار می‌برد و اعلام شد به طرف‌های خارجی هم منتقل شده است. آقای امیرعبداللهیان بر پیشرفت‌های هسته‌ای در دو سه سال اخیر تأکید کرد و شاید می‌خواست بگوید «معطل شما نمی‌مانیم و کار خودمان را می‌کنیم» یا اشتباه نکنید و زمان به زیان ما نیست و دنبال «پلان بی» - طرح بدیل و جایگزین- نباشید که به باور او اشاره به آن متضمن تهدید است.

۲. از آزادسازی ۱۰ میلیارد دلار پول بلوکه شده از جانب آمریکا یا پرداخت بدهی انگلیس بابت قرارداد نظامی پیش از انقلاب به عنوان نشانه‌های ملموس مورد انتظار یاد شد که به منزلهٔ اعلام عمل‌گرایی به جای آرمان‌گرایی است. چرا که در نگاه آرمان‌گرا، دشمنی ما با آمریکا ذاتی است و حل شدنی نیست و تا قیام قیامت ادامه دارد و با ۱۰ میلیارد دلار حل و کم نمی‌شود و ما تا بنی استکبار جهانی را به خاک نمالیم آرام نمی‌نشینیم. در نگاه عمل‌گرا اما ۱۰ میلیارد دلار یک علامت خوب است نه یک فریب‌کاری.

احتمالاً با این فرض مطرح شد که از دو حال خارج نیست: یا آمریکا این پول را می‌پردازد و در واقع آزاد می‌کند یا نه. اگر پرداخت دولت به زخمی می‌زند و از فشار شدید به مردم کم می‌شود و مردم خوش حال می‌شوند چون در حال حاضر توقعات در حد تأمین شغل و سرمایه گذاری نیست. همین که قیمت مرغ پایین بیاید یک دستاورد است و ۱۰ میلیارد دلار در وضعیت تحریمی و با انتظارات ایجاد شده قابل توجه است و اگر آزاد نکند توجیهی می‌تواند باشد هم برای تأخیر در بازگشت به مذاکرات هم اگر به مذاکره برگشتیم اعلام کنیم داریم دربارهٔ همان پول، گفت‌وگو می‌کنیم.

۳. هر چند امیرعبداللهیان می‌کوشید یا به صورت طبیعی چنین به نظر می‌رسید که ادامهٔ جواد ظریف نیست ولی لحن او با افرادی چون سعید جلیلی هم کاملاً متفاوت بود. دشوارترین کار او همین است که هم باید آرمان‌گرایان داخلی را راضی کند و هم در مذاکرات خارجی واقع‌بینی و عمل‌گرایی را به نمایش گذارد تا تصور نکنند مانند سال‌های قبل ۹۲ یکی قصد پند و اندرز آنان را دارد و نه برای مذاکره بر سر منافع و رفع نگرانی غرب از کاربردهای توان هسته‌ای که به قصد ابلاغ و روشن کردن چشم آنان به روی حقیقت رفته است.

۴. تعبیر «قهوه خوردن» اما از اصطلاحات خاص باقر قالیباف است و یادآور مناظره‌های سال ۹۲ که با واکنش تند دکتر ولایتی رو به روشد. در این نگاه انگار دیپلمات‌ها در مذاکرات کاری جز حرف زدن و قهوه خوردن ندارند و دیگران‌اند در میدان می‌جنگند. به یادآوریم که رئیس کنونی مجلس در آن مناظره‌ها به طعنه گفت وقتی شما با میتران (رئیس جمهوری وقت فرانسه) قهوه می‌خوردید ما در جنگ چه می‌کردیم که وزیر خارجهٔ سال‌های جنگ به طعنه و با خشم پاسخ داد: آن دیدار که دو سال بعد از اتمام جنگ بود!

امیر عبداللهیان در ۸ سال گذشته هم با جواد ظریف کار کرده هم دست‌یار دو رییس مجلس بوده: علی لاریجانی و باقر قالیباف ولی به نظر می‌رسد از رییس خود در دو سال اخیر بیشتر تأثیر پذیرفته تا دو رییس قبلی. کما این‌که اصطلاح «قهوه خوردن» در توصیف « مذاکرات بی‌نتیجه» را به کار می‌برد. همین تعبیر «مذاکرات بی‌نتیجه» هم البته طعنه به حسن روحانی و جواد ظریف است که نتیجه مذاکرات را خروج ایران از ذیل بند هفتم منشور سازمان ملل به مثابه تهدید امنیتی می‌دانند و به دستاوردهای اقتصادی قبل از خروج ترامپ از برجام اشاره می‌کنند.

۵. تعبیری چون «اقتصادمان را به برجام گره نمی‌زنیم» را پیش از این ریسی هم به کار برده بود اما مشکل این است که بحث گره زدن نیست. بحث گره گشودن است و خود امیرعبداللهیان هم دریافت هر پالس منفی در قبال برجام تا چه اندازه بر قیمت ارز و به دنبال آن اقتصاد ایران تأثیر می‌گذارد و گرنه صریح و روشن می‌گفتند از برجام خارج می‌شویم و مذاکره بی مذاکره نه آن که از قید «به زودی» استفاده شود.

۶. یکی از دلایل معطل نگاه‌داشتن طرف‌های غربی می‌تواند سیاست نگاه به شرق در دولت جدید باشد و این که ببینند از سازمان شانگهای و روسیه و چین آبی گرم می‌شود یا نه. دولت روحانی متهم بود به این که شرقی‌ها را معطل نگاه می‌داشتند چون ترجیح‌شان اروپایی‌ها بود و حالا ترجیح، روسیه و چین است هر چند گفته شد اقتصادمان را به آنها هم گره نمی‌زنیم.

۷. این احتمال که بخواهند تجربه نوع مواجهه با رژیم حقوقی دریای خزر را در قبال برجام هم تکرار کنند نیز در حد یک احتمال ضعیف وجود دارد. به این معنی که دولت جدید نه می‌تواند از برجام خارج شود و نه مایل است مانند دولت روحانی برای احیای آن امتیاز بدهد یا مایل هم باشد اختیار آن را ندارد. بنا براین به وقتی دیگر موکول می‌کند یا بلاتکلیف بودن را بهتر از تکلیف قطعی می‌داند.

۸. از سخنان وزیر خارجه جدید برنمی‌آمد که قرار است پرونده هسته‌ای به شورای عالی امنیت ملی بازگردد و پیدا بود که خود او هم دوست دارد نزد وزارت خارجه باقی بماند اگرچه بر تبعیت از نهادهای بالادستی تأکید کرد تا با سخنان ظریف درباره « دخالت‌های میدان» هم مرزبندی کرده باشد اگرچه همچنان بعید نیست کار را به دبیر شورای عالی امنیت ملی بسپارند و منتظر ابقای دبیر کنونی یا انتصاب فرد جدیدند.

۹. ساعاتی قبل از این برنامه تلویزیونی، عباس عراقچی مرد شماره دو مذاکرات هسته‌ای در دولت روحانی به عنوان دبیر شورای عالی راهبردی سیاست خارجی منصوب شد و این یعنی سیاست‌های راهبردی جمهوری اسلامی ایران در قبال برجام ادامه دارد. اگر قرار بود به صورت تشریفاتی مشغول باشد تنها به عضویت منصوب می‌شد اما دبیری شورا معنی‌دار است.

بافت شورای راهبردی با حضور چهره‌هایی چون خرازی، ولایتی و عراقچی کاملاً برجامی است و تنها جای جواد ظریف خالی است. از این رو می‌توان دریافت که چرا امیر عبداللهیان که تا قبل از این کمتر درباره فرجام برجام سخن می‌گفت بخش قابل توجهی از سخنان خود را به آن اختصاص داد که البته به خاطر تحرکات و تحریکات مرزها هم هست که با انگاره انزوای ایران شکل گرفته و اعلام بازگشت به مذاکرات برای ابطال این تصور هم می‌تواند باشد.

۱۰. حاصل ۹۰ دقیقه گفت و گوی مهدی مهدی قلی مجری نگاه یک با حسین امیر عبداللهیان را می‌توان در یک جمله توصیف کرد که اگر چه با این واژگان و صراحت نگفت و نخواهد گفت اما قابل برداشت بود: نه ظریف‌ام نه جلیلی!

نه دیپلماسی بماهو دیپلماسی و نگاه به دیگران به چشم رقیب نه دشمن؛ چنان که ظریف این‌گونه شناخته می‌شد و نه آرمان‌گرایی ایدیولوژیک و به تعبیر دکتر ولایتی، اشتباه گرفتن میز مذاکره با کلاس فلسفه؛ چنان که سعید جلیلی چنین شهرت یافته است.

یک سؤال اما باقی می‌ماند. اگر آمریکا سر کیسه را شل کند و به مذاکره بازگردیم و امتیاز بدهیم تا بقیه تحریم‌ها را بردارند و آرمان‌گرایان داخلی بگویند «آب نبات دادند و در ما را گرفتند» برای اصول‌گرایان رادیکال چه توضیحی دارند؟

توجه: مطلب مندرج صرفاً دیدگاه نویسنده است و رسانه پرسون در قبال آن هیچ موضعی ندارد.

منبع: عصر ایران